

What's art got to do with it?

Impressies van een conferentie

(4 september 2009, Kaaitheater, Sainctelettesquare 20, 1000 Brussel)

Economische, ecologische en sociale ontwikkelingen veranderen de wereld - doen vastliggende referentiekaders wankelen - en dat laat de podiumkunsten niet ongemoeid. Het zorgt voor instabiliteit en onzekerheid, maar ook voor nieuwe mogelijkheden en verantwoordelijkheden voor alle betrokkenen - kunstenaars, bemiddelaars, overheden. In deze context organiseren wij twee denkdagen over uitdagingen en langetermijnvisies over de plek van de podiumkunsten in de samenleving van morgen. Sprekers uit diverse disciplines (ecologie, technologie, wetenschappen, filosofie en economie) lanceren prikkelende stellingen, houden vurige pleidooien en doen voorstellen voor het veranderende (podium)kunstenlandschap. Een conferentie van Vlaams Theater Instituut, Theater Instituut Nederland, De Brakke Grond, Het Theaterfestival (Vlaanderen en Nederland) en de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland.

James Early (Smithsonian Institute) lanceert het begrip Culturele Realpolitiek.

Deze realpolitiek waarvan de slagzin "Kunst is gelijk aan jobs" zou kunnen getuigen mag echter niet leiden tot het vergeten waar cultuur over gaat. Hij stelt dat cultuur ook gelijk is aan 'happiness', gelukzaligheid. Maar durven we dat nog zeggen in Europa, in België, in Vlaanderen?

De crisis is niet alleen een economische crisis maar een ethische crisis, een crisis van het neoliberalistische discours van regeringen. De man komt uiteraard uit de bakermat van dit discours, zijnde Amerika. Volgens Pim Van Klink (cultuur econoom, oa verbonden aan de Universiteit Antwerpen) is het systeem in Europa minder zwart/wit.

Early roept onze sector op zich eens te bezinnen over de Unesco en haar rapport over Culturele Diversiteit.¹ Bij navraag bij de aanwezigen in de zaal bleken meer mensen iets af te weten van de Wereld Handelsorganisatie dan van dit rapport. Hij noemde dit zonder te oordelen illustratief van hoe men in de wereld omgaat met het belang van het ene versus het andere. In dit verband gebruikte hij de term 'soft power' die gebruikt wordt om de culturele sector te benoemen. Hij roept op om daar verandering in te brengen, om als sector daar te zijn waar men beslissingen neemt, om aan realpolitiek te doen.

James Early verwijt de kunstenaars zich teveel als 'magicians' te presenteren, buiten-beentjes, buiten de gemeenschap en roept op tot citizenship.

In de cijfers die Pim van Klink voorlegt lijkt alleszins dat het 'community' systeem in het Verenigd Koninkrijk met minder middelen er in slaagt een groter percentage van het publiek te bereiken. Dat ligt in het verlengde van een van de stellingen van het 'Shining Eyes' project.²

Pim van Klink laat een aantal cijfers los op de aanwezigen. Zo zijn in Vlaanderen 62% van de middelen subsidies en 38% komt uit tickets (en uitkoopsommen). In Nederland is dat 70% subsidies, 10% uit fondsen en 20% uit tickets.

---

¹ <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001016/101651e.pdf>

² Tussen 1994 en 2004 spendeerde de Knight Foundation 13 miljoen \$ ondersteuning aan Amerikaanse orkesten. Uitgangspunt was research naar de effecten van programmatorische experimenten, anders omgaan met publiek, andere manieren om publiek te werven en contact te creëren en behouden met de gemeenschappen waarin de orkesten leefden. (<http://www.acvcultuur.be/nieuws.html#sterrenogen>)

De kunstconsument blijkt echter recessiebestendig, en ook de subsidies blijken in Nederland status quo en in Vlaanderen zelfs te stijgen. Er is echter minder sponsoring beschikbaar. En de gevolgen van de economische crisis waar men in Nederland gewag maakt van een nood aan 35 biljoen net als in België men elke week de cijfers van de tekorten ziet groeien, voorspellen niet veel goeds.

In 1975 spendeerde men in Nederland 0,2% van het totale overheidsbudget aan Cultuur. In 2005 was dat gestegen tot 0,3% of 370 miljoen. In 1975 maakte men daarmee 7000 voorstellingen, in 2005 waren dat er 15000. Toch bleef het aantal bezoekers exact hetzelfde, namelijk 4 miljoen. En dat ondanks een bevolkingsaangroei van 12 naar 15 miljoen (ja, ik schrok ook even dat er al zoveel Nederlandse vrienden zijn..). Wil dit zeggen dat de kunsten minder ondersteuning krijgen van de bevolking zoals Pim van Klink stelt?

Nog erger is dat volgens het Sociaal Planbureau 73 % van de bevolking vindt dat er in de eerste plaats kan bespaard worden op defensie en op de tweede plaats op cultuur. Populistische politici spelen daar handig op in en noemen cultuursubsidie een “hobby voor lefties”.

Welk systeem functioneert beter? Het systeem waar de overheid de subsidies verdeelt, zoals we in Europa doorgaans kennen. Of het systeem waar een council, een raad, het geld van de overheid krijgt en zelf verdeelt zoals in het Verenigd Koninkrijk?

In Europa is de besteding per inwoner tussen de 34 en 41,7 euro. In de VS is dat 3 euro. In het VK was dat in 1987 nog 16, maar in 2003 nog slechts 7,3 euro. De Aussies doen het iets beter met 19 euro.

Wat zijn dan het aantal voorstellingen en bezoekers? Enkele cijfers in een tabel:

	Duitsland	V.K.	Nederland
Subsidies	83%	44%	70%
Voorstellingen	56000	70000	15000
Bezoekers	18 milj	20 milj	4 milj
Bevolking	82 milj	50 milj	15 milj
Participatie %	22%	40%	26%

Pim van Klink leidt hier uit af dat het council systeem zorgt voor meer betrokkenheid van de gemeenschap en ‘betere’ cijfers. En dat het Nederlands model zich misschien bezondigt aan het doodknuffelen van de sector.

Uiteraard zeggen deze cijfers niets over een aantal zaken die misschien toch ook wel belangrijk zijn als het over kunst gaat: Is een voorstelling die maar 100 man publiek heeft artistiek minderwaardig aan een voorstelling die er 18000 lokt, ploperdeplop...

De ‘supply excess’ valt volgens hem te verklaren door de artistieke motivatie van de kunstenaar die geen geld wil verdienen maar wel voorstellingen wil brengen. Maar er bestaat een enorme onzekerheid wat publieksopkomst betreft.

Hij stelt dat er een zeer grote nood is aan goede managers. En vertelt fijntjes dat Nederland die importeert uit Vlaanderen: Ivo Van Hove ging naar Toneelgroep Amsterdam, Jan Raes naar het Concertgebouw, Hans Waeghe naar het Rotterdams, Tino Haenen naar Muziekgebouw aan het IJ, enz.

Van minstens een vernoemde ben ik ervan overtuigd de musici extatisch zijn dat ze van dit vijfde (zonder enige sociale bekommernis) wiel aan de 'waegen' verlost waren. We wensen onze Nederlandse vrienden er veel plezier mee.

Alle gekheid op een stokje: een aantal vernoemde namen lijken eerder artistieke directeurs dan zakelijke managers te zijn. Maar het klopt dat er hier en daar in een Vlaamse Instelling nood is aan goede managers, daar zouden we een aria of twee kunnen over schrijven...

Paul van Klink gaat een stap verder en stelt dat er nood is aan responsabilisering bij kunstenaars die net zoals Rubens en Rembrandt toen en Damien Hirst nu, beter ook handelaars zouden zijn.

Stef Coninkck (Muziekcentrum) merkt nog op dat de markt gedomineerd wordt door massamedia en het een multimiljoenen markt is waar de gesubsidieerde sector slechts een klein stukje van is. En wat kan de invloed van (real)politiek zijn op de commerciële televisieconglomeraten?

Impressies S. Le Compte